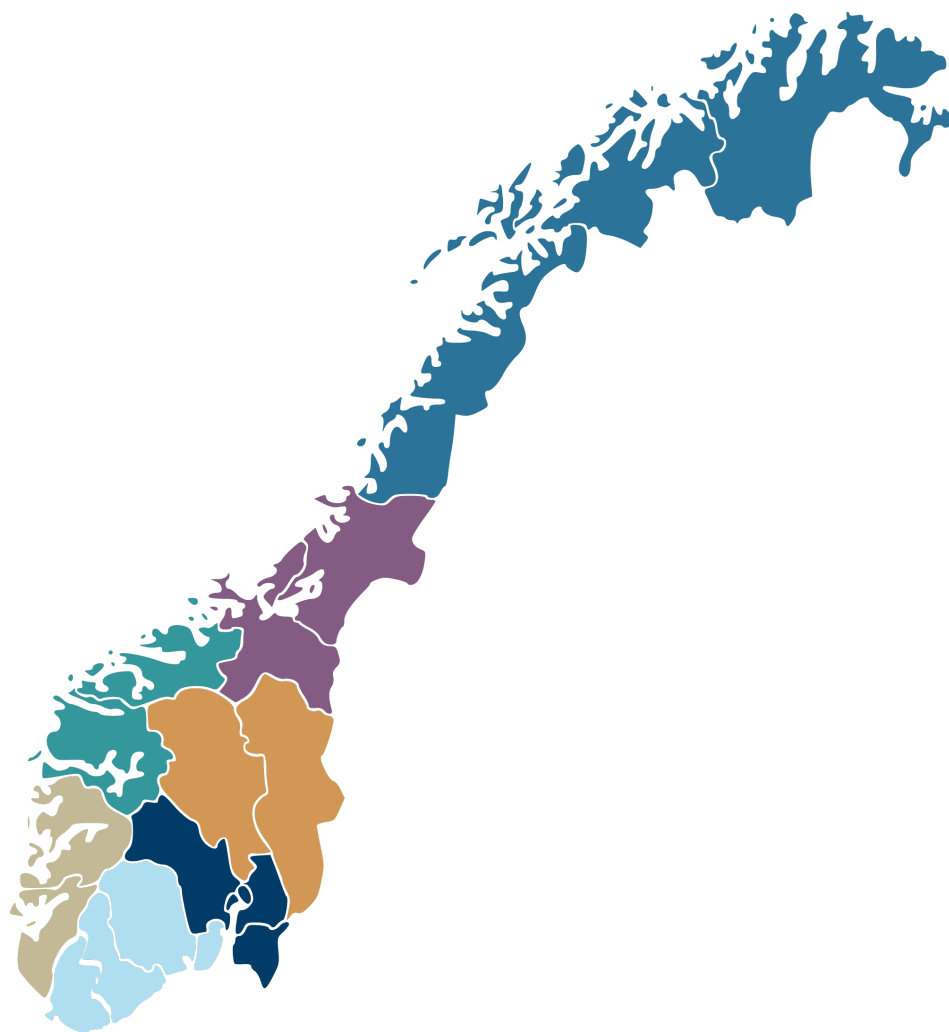

REGIONALT NETTVERK

Nasjonal rapport

NR. 1 | 2020

INTERVJUER HOVEDSAKELIG GJENNOMFØRT I PERIODEN
27. JANUAR TIL 14. FEBRUAR

NORGES BANK

Veksten har avtatt videre

Ifølge bedriftene i Regionalt nettverk har aktivitetsveksten fortsatt å avta gjennom vinteren. Veksten dempes av svak etterspørsel fra eksportmarkedene, lavere boligbygging og redusert omsetning i butikkene. I tillegg bidrar ferdigstilling av prosjekter innen samferdsel og oljeutvinning til lavere vekst. Bedriftene tror veksten vil avta litt videre det neste halve året.

Etter den ordinære intervjurunden har spredningen av koronaviruset økt. Vi har derfor gjennomført en ringerunde til et utvalg bedrifter. Den nye informasjonen fra disse samtalene er ikke inkludert i tallene vi publiserer. Virusutbruddet og tiltakene for å begrense spredningen ser ut til å få konsekvenser for store deler av næringslivet, blant annet i form av redusert etterspørsel og forsinkede vareleveranser. Over en tredel av bedriftene som deltok i ringerunden har nedjustert vekstutsiktene sine de siste ukene.

Hos bedriftene i Regionalt nettverk har aktivitetsveksten tiltatt siden våren 2016 frem til sommeren i fjor (figur 1). Veksten avtok gjennom høsten og har svekket seg videre i vinter. De siste tre månedene økte aktiviteten med en årlig rate på 1,8 prosent, en nedgang fra 2,1 prosent i forrige runde. Veksten er litt svakere enn bedriftene så for seg i november, men nær gjennomsnittet for perioden etter finanskrisen i 2008 og frem til i dag. Veksten har avtatt mest i eksportindustrien, bygg og anlegg og oljeleverandørnæringen, og i varehandelen har omsetningsvolumet falt videre (figur 2). Det er fortsatt god vekst i tjenestenæringene.

Samlet venter bedriftene også litt lavere vekst det neste halve året. Oljeleverandørene og tjenesteyterne ser for seg at veksten vil avta. Industri og bygg og anlegg forventer noe høyere vekst, og varehandelsbedriftene tror at omsetningen skal slutte å falle.

Sysselsettingsveksten har vært høy de siste to årene, men avtok litt i andre halvår av 2019. Siden november har veksten endret seg lite. Det er oljeleverandørene og tjenesteyterne som har økt bemanningen mest, mens antall ansatte i varehandelen har fortsatt å gå ned. Bedriftene venter ingen store endringer i sysselsettingsveksten utover våren.

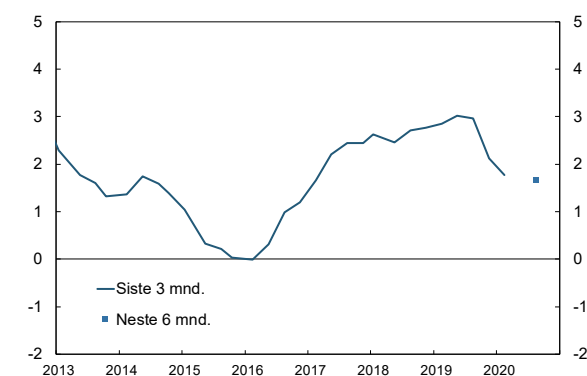
Den ordinære intervjuperioden var 27. januar – 14. februar. Flere bedrifter fryktet da at en større spredning av koronaviruset kunne redusere etterspørsel og varetilgang, men foreløpig var aktiviteten i liten grad påvirket.

Ekstraordinær ringerunde

I ringerunden gjennomført 4. - 6. mars snakket vi med 82 bedrifter og alle næringer var representert. Den siste informasjonen tyder på at virusutbruddet vil dempe aktiviteten i norsk næringsliv fremover. Over en tredel av bedriftene som deltok i ringerunden har nedjustert vekstutsiktene de siste ukene. Av disse er mer enn halvparten allerede negativt påvirket av utbruddet og tiltakene for å begrense smitte. Foreløpig er det redusert reiseaktivitet og lavere besøkstall i butikkene som demper aktiviteten mest, men forsinkede leveranser er også en økende utfordring. Mange av bedriftene er bekymret for at høyere sykefravær vil kunne svekke veksten ytterligere fremover. Koronaviruset har medført økte kostnader for en del av bedriftene. Blant annet har redusert transportkapasitet ført til høyere priser på frakt. Det er stor

Figur 1

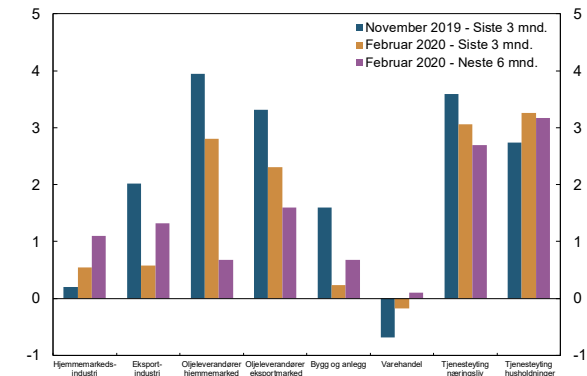
Samlet produksjonsvekst

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 2

Produksjonsvekst. Alle næringer

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

usikkerhet om varigheten av utbruddet og flere har derfor innført midlertidig ansettelsesstopp. Få bedrifter planlegger oppsigelser, men en del nevner at det kan bli aktuelt med permitteringer.

Mange boliger og samferdselsprosjekter har blitt ferdigstilt

Bygg og anleggsnæringen har hatt god vekst i aktiviteten de siste årene, og det er særlig boligbygging og offentlige investeringer som har holdt veksten oppe (figur 3). Fra høsten 2019 har veksten avtatt, men bedriftene tror den vil ta seg litt opp igjen utover våren. Siden i fjor sommer har det blitt ferdigstilt mange samferdselsprosjekter, mens oppstarten av store prosjekter som Rogfast, Ringeriksbanen og Fornebu-banen har blitt utsatt. Dessuten forteller flere at overføringen av ansvar fra Statens vegvesen til fylkeskommunene har ført til utsettelse og lavere aktivitetsnivå for mange av anleggsentreprenørene. Boligbyggingen dempes av at mange boliger ble ferdigstilt i 2019 og at færre nye boliger har blitt påbegynt. På det sentrale Østlandet bremser mangel på regulerte tomter igangsettingen, mens boligmarkedet på Vestlandet påvirkes av usikkerhet rundt fremtiden til oljesektoren. På den annen side øker oppføring og vedlikehold av næringsbygg. Det er fortsatt offentlige bygg som bidrar mest til veksten, og bygging av sykehus vil være viktig for aktiviteten fremover. I tillegg øker behovet for store lagerbygg med automatiserte løsninger, mens investeringer i fysiske butikklokaler går ned. Utviklingen er en konsekvens av økt netthandel og behov for effektivisering av varehandelen.

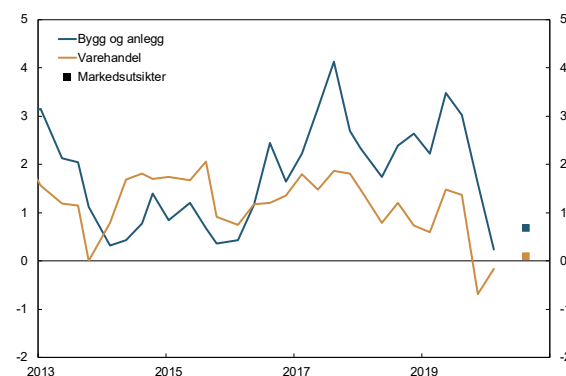
Lavere etterspørsel i varehandelen

I høst falt omsetningen i *varehandelen* for første gang på over ti år (figur 3). Utover vinteren gikk den litt videre ned, men økt bilsalg etter nyttår bidro til å dempe nedgangen. Nye utslippskrav for europeiske bilprodusenter førte til at leveranser av en del el-biler ble utsatt fra 2019 til 2020. Gjenbruk og handelslekkasje til utlandet er en stadig større utfordring for mange av varehandelsbedriftene. Den milde vinteren har dessuten redusert salget av sesongvarer som sport og klær, men den har også hatt en positiv effekt på omsetningen av enkelte varer til innendørsbruk, som for eksempel elektronikk og møbler. Ingen av varehandelsbedriftene vi snakket med i den ordinære intervjurunden hadde merket noen konsekvenser av koronaviruset, men flere var bekymret for varetilgangen dersom viruset spredte seg videre.

Hos de *næringsrettede tjenesteyterne* har veksten vært høy de siste årene, men den avtok litt gjennom høsten i fjor (figur 4). De siste månedene har veksten fortsatt å avta, og bedriftene venter også svakere vekst fremover. Store endringer som digitalisering og klimahensyn øker fortsatt behovet for rådgivingstjenester. Samtidig bidrar lavere aktivitet innen utbygging av samferdsel og bolig til å dempe etterspørselen etter bygg- og anleggsrelaterte tjenester. Flere peker i tillegg på at en del norske bedrifter er blitt mer kostnadsbevisste og mer forsiktige med å kjøpe inn tjenester. Dette forsterker også trenden med å flytte enkelte oppgaver ut av landet. De fleste bedriftene var på intervjutidspunktet lite påvirket av koronautbruddet, men en del fryktet at det kunne få større konsekvenser utover våren. Det gjaldt særlig bedrifter tilknyttet reiseliv og transport.

Figur 3

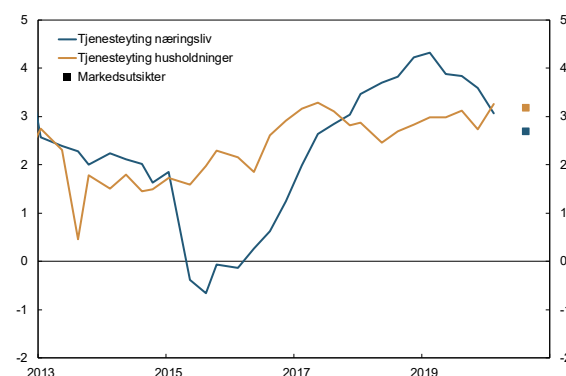
Produksjonsvekst bygg og anlegg og varehandel

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent.

Figur 4

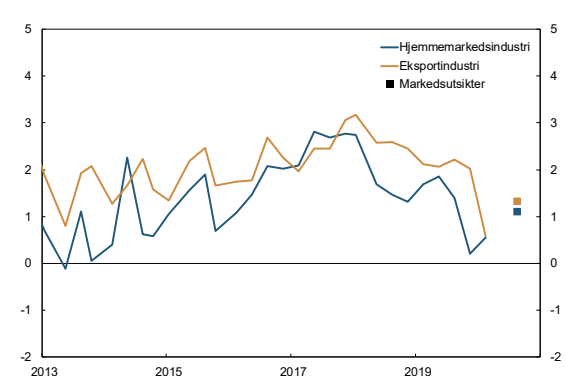
Produksjonsvekst tjenesteyting

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Figur 5

Produksjonsvekst industri

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent

Handelskonflikter demper veksten

Det har vært god vekst i *eksportindustrien* de siste årene. Veksten holdt seg oppe gjennom det meste av fjoråret, men har de siste tre månedene vært den svakeste siden høsten 2009 (figur 5). En del av eksportbedriftene har blitt negativt påvirket av tollbarrierer og svakere vekst hos mange av handelspartnerne. Flere trekker også frem at veksten kan svekkes ytterligere dersom tiltak for å bremse spredning av koronaviruset svekker etterspørselen i viktige eksportmarkeder eller begrenser tilgangen på innsatsvarer. Likevel venter eksportbedriftene at veksten vil ta seg litt opp igjen det neste halve året. Det er bedrifter som retter seg mot det grønne skiftet eller digitalisering som er mest optimistiske.

I *hjemmemarkedsindustrien* har veksten tatt seg litt opp, men den er fortsatt svak. Den milde vinteren har bidratt til å dempe veksten i produksjonen av sesongvarer. Bedriftene viser fortsatt til svakere etterspørsel fra deler av bygg- og anleggsektoren, mens økt aktivitet innen rehabilitering av boliger og næringsbygg trekker i motsatt retning. Enkelte opplever også at mer fokus på bærekraft fører til større etterspørsel etter norskproduserte varer.

De to siste årene har det vært en sterk oppgang i *oljeleverandørnæringen* (figur 6), men siden høsten i fjor har veksten avtatt både mot hjemmemarkedet og eksportmarkedet. I hjemmemarkedet svekkes veksten av ferdigstilling av store nybyggingsprosjekter, men økende boreaktivitet medfører samtidig større behov for vedlikehold og modifikasjoner. I eksportmarkedet øker utbyggingen av undervannsinstallasjoner. På den annen side dempes veksten av at det i liten grad bygges nye rigger og offshoreskip. Det er fortsatt stor overkapasitet i markedet og mange fartøy i opplag. Enkelte opplever imidlertid at det er en viss vekst knyttet til fornying av eldre skip og rigger.

Stabil kapasitetsutnyttning

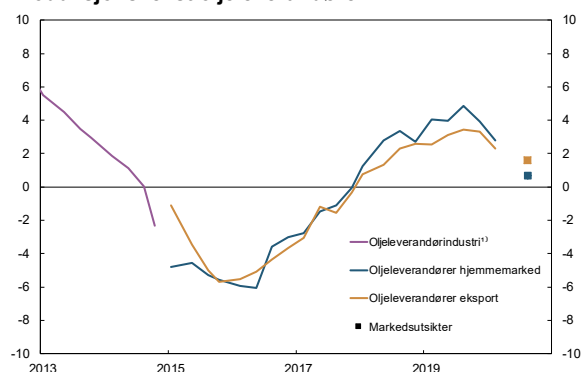
Indikatoren for bedriftenes kapasitetsutnyttning viser andelen som svarer at de ikke kan øke salget eller produksjonen uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner. Indikatoren økte gradvis fra konjunkturbunnen i 2016, men har endret seg lite siden våren i fjor (figur 7). Den største kapasitetsbegrensningen er knapphet på arbeidskraft, og denne utfordringen har blitt større det siste året.

Kapasitetsutnyttningen er fremdeles høyest blant oljeleverandørene og i bygg og anleggsnæringen (figur 8). I oljeleverandørnæringen tiltok kapasitetsutnyttningen gjennom fjoråret, men den har falt litt de siste månedene. På grunn av svakere vekst og lavere ordreinnang hos mange av oljeleverandørene, har behovet for nye ansatte gått litt ned den siste tiden. Likevel bekymrer det bedriftene at usikre framtidsutsikter gjør det vanskeligere å rekruttere til næringen, særlig blant de unge.

I bygg og anleggsnæringen har kapasitetsutnyttningen vært stabilt høy siden våren 2019. Bedriftene rapporterer at det har blitt enda litt vanskeligere å få tak i arbeidskraft de siste månedene, og det er fortsatt knapphet på erfarne

Figur 6

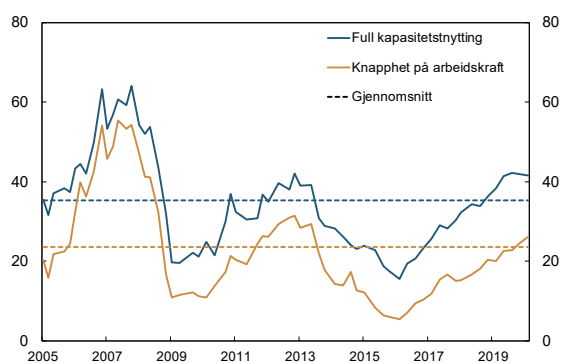
Produksjonsvekst oljeleverandører

Vekst siste tre måneder og forventet vekst neste seks måneder. Sesongjustert. Annualisert. Prosent. 1) Avsluttet serie (2003-2014)

Figur 7

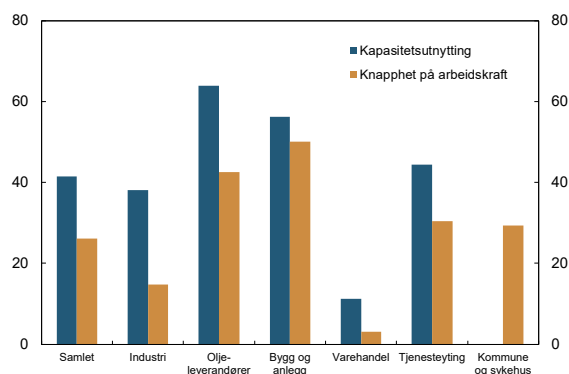
Kapasitetsutnyttning¹⁾ og knapphet på arbeidskraft²⁾

Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner 2) Andel av kontaktene som svarer at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen/salget. Spørsmålet om arbeidskraft er bare stilt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetsutnyttning, men serien viser andelen av alle som er med i intervjurunden. Kommune- og sykehussektoren svarer ikke på spørsmålene om kapasitetsutnyttning, men svarer likevel på spørsmålet om arbeidskraft.

Figur 8

Kapasitetsutnyttning¹⁾ og knapphet på arbeidskraft²⁾. Alle næringer

Andeler i prosent. 1) Andel av kontaktene som vil ha noen eller betydelige problemer med å øke produksjonen/salget uten å sette inn flere ressurser, som for eksempel arbeidskraft eller maskiner 2) Andel av kontaktene som svarer at knapphet på arbeidskraft begrenser produksjonen/salget. Spørsmålet om arbeidskraft er bare stilt til de bedriftene som har oppgitt å ha full kapasitetsutnyttning, men serien viser andelen av alle som er med i intervjurunden. Kommune- og sykehussektoren svarer ikke på spørsmålene om kapasitetsutnyttning, men svarer likevel på spørsmålet om arbeidskraft.

prosjektledere og yrkesfagutdannede som er hovedutfordringen. Noen nevner også at den svake kronen kan ha gjort det mindre attraktivt for utenlandske bygg og anleggsarbeidere å jobbe i Norge.

Knapphet på IT-kompetanse er fremdeles med på å bremse veksten blant bedriftene, særlig i tjenestenæringen. Det er også et hinder for effektivisering og forretningsutvikling i mange bedrifter.

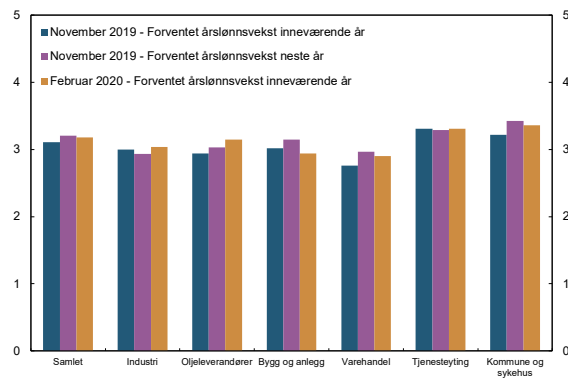
Lønnsforventningene er uendret

Strammere arbeidsmarked de siste årene har bidratt til høyere lønnsvekst hos kontaktene. I år tror de at lønnsveksten vil bli rundt 3,2 prosent (figur 9). Det er det samme som de forventet i november.

I varehandelen har prisveksten endret seg lite de siste månedene. Det har vært betydelige svingninger i kronekursen det siste året, og for de fleste av varehandelsbedriftene har det medført høyere innkjøpskostnader. Sterk konkurranse gjør det imidlertid vanskelig å heve prisene. Dette har ført til redusert lønnsomhet for mange, og en overvekt av bedriftene vil derfor øke prisene mer det neste året. Innen husholdningsrettet tjenesteyting har prisveksten tiltatt litt fra i høst, men bedriftene ser ikke for seg noen vesentlig endring i prisveksten fremover.

Figur 9

Forventet årslønnsvekst

Forventet årslønnsvekst. Prosent.

TABELL 1 Konjunkturindikatorer

	Denne runden	Forrige runde
Produksjon og etterspørsel		
Produksjonsvekst siste tre mnd (annualisert)		
Samlet	1.8	2.1
Hjemmemarkedsindustri	0.6	0.2
Eksportindustri	0.6	2.0
Oljeleverandører hjemmemarked	2.8	3.9
Oljeleverandører eksportmarked	2.3	3.3
Bygg og anlegg	0.2	1.6
Varehandel	-0.2	-0.7
Tjenesteyting næringsliv	3.1	3.6
Tjenesteyting husholdning	3.3	2.7
Forventet produksjonsvekst neste seks mnd (annualisert)		
Samlet	1.7	1.9
Hjemmemarkedsindustri	1.1	1.2
Eksportindustri	1.3	1.6
Oljeleverandører hjemmemarked	0.7	2.6
Oljeleverandører eksportmarked	1.6	2.9
Bygg og anlegg	0.7	0.1
Varehandel	0.1	-0.3
Tjenesteyting næringsliv	2.7	3.3
Tjenesteyting husholdning	3.2	2.9
Arbeidsmarked og produksjonsgap		
Sysselsettingsvekst siste tre mnd	0.3	0.3
Forventet sysselsettingsvekst neste tre mnd	0.3	0.2
Knapphet på arbeidskraft	26.1	24.5
Full kapasitetsutnyttelse	41.5	41.8
Kostnader og priser		
Anslag årslønnsvekst 2020	3.2	3.2